

ΗΠΕΙΡΟΤΙΚΑ

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ
ΙΔΡΥΘΕΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ
ΠΡΟΝΟΙΑ, ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΞΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΒΛΑΧΟΥ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ, ΔΕ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ
ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΒΙΖΟΥΚΙΔΟΥ
ΕΝ ΒΕΡΟΛΙΝΩ,
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΝΑΓΝΟΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΑΛΚΙΒΙΑΔΟΥ ΚΟΝΤΟΠΑΝΟΥ
ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

ΕΒΡΑΒΕΥΘΗ ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ
ΕΝ ΤΗ ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙ

ΕΤΟΣ ΕΝΑΤΟΝ
1934

Ε.Υ.Α. ΠΡΟΣ Κ.Τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΒΕΖΥΡ ΑΛΗ ΠΑΣΙΑ

ΠΡΟΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

Μεταξὺ τῶν χειρογράφων τοῦ Ἀρχείου Ἀλεξίου Φίλιου τῶν σχετιζομένων πρὸς τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ Ζωσιμάδας καὶ Μπαλαναίους ἀνεύρομεν καὶ τὸ δημοσιευόμενον ἤδη περαιτέρω εἰς τὰ « Ἡπειρωτικὰ Χρονικά » ὑπὸ τὸν τίτλον « Ἱστορία Βεζύρ Ἀλῆ Πασῶ Τεπελενλῆ, ἡγεμόνος τῆς Ἡπείρου, συντεθεῖσα παρὰ τοῦ λογιωτάτου Κωνσταντίνου Διαμάντου Τζουκαλᾶ Ἰωαννίτου 1823 ». Τὸ χειρόγραφον τοῦτο ἐπὶ ἑκατὸν καὶ πλέον ἔτη διεφύλαξεν ὡς ἱστορικὸν τῆς κειμήλιον ἢ οἰκογένεια Φίλιου, παρ' ὅλους τοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους διέτρεχον συχνὰ οἱ ἐν Ἰωαννίνοις ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐκ τῆς πιθανῆς ἀνακαλύψεως ἐπιληψίμων βιβλίων, καὶ δὴ χειρογράφων, κατὰ τὰς αἰφνιδιαστικὰς κατ' οἶκον ἐρεῦνας, τὰς ὁποίας διενήργουν αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ ἐπὶ τῇ βάσει καὶ ἀπλῶν ὑπονοιῶν περὶ ὑπάρξεως τοιούτων.

Εἰς τὸ χειρόγραφον τοῦτο, καθ' ἃ ἐκ παραδόσεως γνωρίζω, οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἀλεξίου Φίλιου ἀπέδιδον ἀξίαν, τὸ μὲν διότι ὁ συνθέτης τούτου Κωνσταντῖνος Τζουκαλᾶς, ἀνεψιὸς τῶν Ζωσιμάδων, ὡς υἱὸς τῆς πρώτης των ἐξαδέλφης Λαμπρυνῆς Τζουκαλᾶ, συνεδέετο συγγενικῶς μὲ τὴν οἰκογένειαν Φίλιου, τὸ δὲ διότι αὕτη, ὡς ἐδόθη πολλάκις ἀφορμὴ νά μοι τὸ ἐξυμνήσῃ, ἀπέδιδεν ἐξαιρετικὴν σημασίαν εἰς τὴν ἱστορικὴν του ἀκρίθειαν, στηριζομένην εἰς τοὺς ἐξῆς λόγους. Πρῶτον, διότι ὁ συνθέτης τῆς ἐν λόγω Ἱστορίας, ὡς ἐκ τοῦ ἔργου καὶ ἄλλων στοιχείων τῶν Ἀρχείων Φίλιου προκύπτει, ἦτο τελειόφοιτος τῆς Σχολῆς Μπαλάνου (Ζωσιμαίας μετὰ ταῦτα), ἀνῆκεν εἰς ἀριστοκρατικὴν οἰκογένειαν καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἐφέρετο μεταξὺ τῶν μάλα ἰσχυρόντων διὰ τὰς σχέσεις του μὲ τὰ ἀνώτερα κοινωνικὰ στρώματα· καὶ δεύτερον, διότι ὑπῆρξε σύγχρονος καὶ ἴσως ὁ μόνος αὐτόπτης μάρτυς ἐκ τῶν συγγραψάντων τὰ

κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ 'Αλῆ δεινοπαθήματα τῶν 'Ιωαννίνων. Κατόπιν τούτων δύναται νὰ ὑποστηριχθῆ, ὅτι εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τῶν γεγονότων καὶ τῶν τόσων λεπτομερειῶν ὁ συνθέτης δὲν ἀφίσταται τῆς ἀληθείας, αἱ δὲ παρεμβαλλόμεναι ὑπερβολαὶ δὲν μειοῦσι τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἐξιστορουμένων. Μεγάλην ἐπίσης σημασίαν δύναται νὰ ἀποδώσῃ τις εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν ἐν τῷ χειρογράφῳ ἀναγραφομένων λεπτομερειῶν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀντικατοπτρίζεται τῶν ἀρχοντικῶν οικογενειῶν ἡ εὐμάρεια, ὁ ἀρχοντικὸς βίος, ὁ σιολισμὸς τῶν, τὸ εἶδος τῶν ἐνδυμασιῶν τῶν, καὶ ὁ πλοῦτος τῶν οἰκιακῶν ἐπίπλων τῆς ἐποχῆς.

Ἰωάννινα τῆ 24 Σεπτεμβρίου 1934.

Φ. ΣΑΓΚΟΥΝΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΟΥ ΒΕΖΥΡ ΑΛΗ ΠΑΣΙΑ ΤΕΠΕΛΕΝΛΗ *
ΗΓΕΜΟΝΟΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ
ΣΥΝΤΕΘΕΙΣΑ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΛΟΓΙΩΤΑΤΟΥ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΔΙΑΜΑΝΤΟΥ ΤΖΟΥΚΑΛΑ
Ίωαννίτου 1823

Τοῖς ἀναγινώσκουσι

Μεγάλην ὑπόληψιν εἶχε, φίλτατε ἀναγνώστα, κάθε ποιητῆς τῆς Ἑλληνικῆς γλώττης, ὅταν ἐσύνθετε κανένα τραγικὸν ἢ μυθολογικὸν ἢ ἄλλο τι· τὸ ἴδιον βλέπω καὶ τὴν σήμερον μετὰ παρέλευσιν τόσων χρόνων ἀκόμι ἐκεῖνοι νὰ ἐπαινῶνται καὶ νὰ θαυμάζωνται διὰ τὰ ποιήματά των, τὰ ὅποια δὲν εἶναι τόσον ἀξιόλογα ἐκτὸς τοῦ Ὀμήρου, τὸν ὁποῖον κάθε ἄνθρωπος πρέπει νὰ τὸν θαυμάζη διὰ τὰ ποιήματά του, τὰ ὅποια τὸν ἀποδεικνύουσι καθ' ὅλα ἔμπειρον, λέγω φιλόσοφον, ρήτορα, γεωγράφον, ἰατρὸν καὶ τὰ λοιπά. Πλέον λοιπὸν μεγαλητέραν ὑπόληψιν πρέπει νὰ ἀπο-

*) Σημ. «Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν»: Δὲν εἶναι μοναδικὸν τὸ δημοσιευόμενον ἔμμετρον χειρόγραφον τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὸν βίον καὶ τὰ κατορθώματα τοῦ διαβοήτου Ἄλῃ Πασᾶ τῆς Ἡπείρου, διότι ἱκανὰ τοιαῦτα διεσώθησαν καὶ ἐδημοσιεύθησαν ἱστοροῦντα ἐμμέτρως τὰ κατὰ τὸν Ἄλῃν. Εἶναι τοῦτο δείγμα τοῦ μεγάλου θαυμασμοῦ καὶ τῆς ἰσχυρᾶς γοητείας, τὴν ὁποῖαν ἤσκει ἐπὶ τῶν συγχρόνων του ὁ ὄντως θαυμαστός ἐκεῖνος τῆς Ἡπείρου κυρίαρχος. γεγονότα τὰ ὅποια προσεπιμαρτυρεῖ ἢ ἐπίσκεψις τῆς Ἡπείρου κατὰ τοὺς ἀληπασαδικούς χρόνους ὑπὸ τόσων σπουδαίων περιηγητῶν καὶ ἄλλων ἐξεχόντων εὐρωπαίων, τὰ ἀπομνημονεύματα τῶν ὁποίων, ἀρκετά, εὐτυχῶς, μᾶς δίδουν πλήρη εἰκόνα τῆς ἱστορίας τῆς ἐποχῆς ταύτης.

Πρῶτος ὁ Κ. Σάθας ἐδημοσίευσεν τὴν Ἀληπασιάδα, ἥτοι ἀποσπάσματα ἐκ ποιήματος συγκειμένου ἐκ δέκα καὶ πλέον χιλιάδων στίχων ἀναφερομένων εἰς τὸν βίον καὶ τὰ πολεμικὰ κατορθώματα τοῦ Ἄλῃ Πασᾶ, γραφέντος δὲ ὑπὸ τοῦ ἐκ Δελβίνου ἀγραμμάτου Ἀλβανοῦ Χατζῆ Σεχρέτη καὶ ἀποκειμένου νῦν εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην τῶν Ἀθηνῶν (Κ. Σάθας, Ἱστορικαὶ διατριβαί. Ἀθῆναι 1870). Τοῦ ποιήματος τούτου ἀντίγραφον εἶχε λάβει παρὰ τοῦ Χατζῆ Σεχρέτη καὶ ὁ Ἄγγλος συνταγματάρχης Λήκ, ὅταν κατὰ τὸ 1810 καὶ μετέπειτα ὑπηρέτει ἐν Ἰωαννίνοις ὡς πρόξενος τῆς Ἀγγλίας παρὰ τῷ Ἄλῃ Πασᾶ. Ἀλλὰ τὸ παρ' αὐτοῦ ληφθὲν χειρόγραφον, ὡς ὁ ἴδιος ἀναφέρει (Travels in Northern Greece τ.Α' σ.463), ἀποτελούμενον μόνον ἐκ 4.500 στίχων,

κτῆσουν ἐκεῖνοι ὅπου ἱστοροῦν ἢ μυθολογοῦν διὰ τῶν πολιτικῶν στίχων, οἱ ὅποιοι προξενοῦν μεγάλην ἡδονὴν τοῖς ἀναγινώσκουσι, καθὼς ὁ Χριστόπουλος, Περδικάρης καὶ λοιποὶ πολιτικοὶ ποιηταί. Ὅθεν ἐπεχειρίσθη

ἔφθανε μέχρι τῆς ἀλώσεως τοῦ Σουλίου ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ (1809), ἐνῶ τὸ τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, ἀποτελούμενον, ὡς ἀνωτέρω ἐλέγχθη, ἀπὸ 10 χιλιάδας στίχους φθάνει μέχρι τῆς καταστροφῆς τῶν Γαρδικιωτῶν (1812) καὶ πέραν. Μετὰ τὸν Σάθαν ὁ Legrand ἐδημοσίευσεν ἕτερον ἐμμετρον χειρόγραφον ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Complainte d'Ali de Tébélin, Paris 1806*. Ὁμοίου περιεχομένου χειρόγραφον εὑρέθη καὶ μετὰ τῶν Καταλοίων τοῦ ἀειμνήστου ἱστορικοῦ Σπ. Λάμπρου (Νέος Ἑλληνομνήμων τ. ΙΖ' σ. 352) γραφέν κατὰ τινὰ ἐκδοχὴν ἐν Κερκύρᾳ κατὰ τὸ 1836 ὑπὸ τοῦ Ἡπειρώτου Κ. Παπαγεωργίου καὶ δημοσιευθέν, ὡς ὁ ἴδιος ὁ Λάμπρος σημειώνει αὐτόθι, ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ Κ. Κρυστάλλη εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Γάγαρη ἐκδιδομένην ἔφημερίδα «Φωνὴ τῆς Ἠπείρου». Ὁ Κρυστάλλης, ὡς ὁ Ἀραβαντινὸς ἀναφέρει ('Ιστορία τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ σελ. μ' καὶ 332), εἶχεν ἀνεύρει τοῦτο ἐν Κερκύρᾳ παρὰ τῷ Ἰωαννίτῃ Γ. Παρσμουθιώτῃ. Ἐτερον ἐπίσης χειρόγραφον ὁμοίου περιεχομένου, ἀναφερόμενον ἰδίως εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν Ἰωαννίνων ὑπὸ τοῦ Χουρσίτ καὶ τὸν φόνον τοῦ Ἀλῆ καὶ ἀποτελούμενον ἐξ 600 στίχων δεκαπεντασυλλάβων, εὑρίσκειται εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς ἐν Ἀλμυρῷ Φιλαρχαίου Ἑταιρείας «Ὁρθρος» γραφέν, ὡς ὁ Λάμπρος ἀναφέρει (ἐνθ' ἀνωτέρω), ὑπὸ τοῦ ἐκ Γραμπόβου Ἀναστασίου Ἀποστόλου καὶ δημοσιευθέν ὑπὸ τοῦ Ἀθ. Ι. Σουριδάκη ἐν τῷ Μηνιαίῳ Παραρτήματι τῆς ἔφημερίδος «Ἀθῆναι» (ἔτος Δ' τοῦ 1911) ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἱστορία τοῦ φοβεροῦ Ἀλῆ Πασᾶ». Παρόμοιον κατέχει καὶ ὁ κ. Δ. Σάβρος δοθὲν αὐτῷ παρὰ τοῦ κ. Χρηστοβασίλη.

Πάντα τὰ ἀνωτέρω χειρόγραφα, ἐκτὸς τοῦ ὑπὸ τοῦ Χατζῆ Σεχρέτη, προέρχονται, ἢ μᾶλλον εἶναι ἀντίγραφα ἐκ παρ' ὁμοίου χειρογράφου ποιηθέντος ὑπὸ τοῦ Ἱεροδιακόνου Κοσμᾶ τοῦ Θεοπροτῶ καὶ ἐπιγραφομένου, ὡς ὁ Ἀραβαντινὸς ἀναφέρει, «Ποιήματιον ἢ τραγῳδία τῆς καταστροφῆς τοῦ Ἀλῆ». Ὁ Θεοπροτῶς, περὶ τοῦ ὁποίου δυστυχῶς δὲν ἔχομεν πληροφῶριαν, αὐτόπτης ἀσφαλῶς τῆς πολιορκίας τοῦ Ἀλῆ γενόμενος, ἐξέθεσε τὰ κατ' αὐτὴν εἰς στίχους δεκαπεντασυλλάβους μὲ πολλὴν ἀκρίβειαν. Τὸ χειρόγραφον τοῦτο εἶχεν ὑπ' ὄψιν καὶ ὁ Π. Ἀραβαντινὸς κατὰ τὴν συγγραφὴν τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἀλῆ, ὡς ὁ ἴδιος ἀναφέρει (ἐνθ' ἀν. σ. μα').

Τὸ ὑπ' ὄψιν ἡμῶν χειρόγραφον, τὸ δημοσιευόμενον ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς κ. Φ. Σαγκούνη, τοῦ τόσον φῶς χύσαντος εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ζωσιμαδῶν καὶ τῶν Ἰωαννίνων κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους διὰ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἀξιολόγου Ἀρχείου τοῦ Ἀλεξίου Φίλιου, ἀποτελεῖται ἐκ 2320 στίχων ἰαμβικῶν δωδεκασυλλάβων. Δυστυχῶς λείπουν αἱ σελίδες 1-26, 41-43 καὶ 51-54. Ἐν αὐτῷ ἱστορεῖται εἰς γλῶσσαν παρεμφερῆ πρὸς τὴν τῶν ἄλλων χειρογράφων, ἤτοι δημοτικὴν ἀνάμικτον μὲ πολλὰς τουρκικὰς λέξεις, «ἡ γενεαλογία, ἀνδρεία καὶ καταδρομὴ τοῦ Βεζύρη Ἀλῆ Πασᾶ καὶ τῶν Ἰωαννίνων πυρκαϊὰ καὶ λειμουριά ποιητικῶς», ὡς ἐν τῷ μικρῷ προλόγῳ ἀναφέρει ὁ ποιητῆς συγγραφεύς, ὅστις εἶναι ὁ Ἰωαννίτης Κωνσταντῖνος Διαμάντου Τζουκαλᾶς, κάτοχος, ὡς ἐκ τοῦ προλόγου καταφαίνεται, ἀρχετῆς μορφώσεως. Τὸ ποίημα ἐγράφη τῷ 1823, ἤτοι ὀλίγον χρόνον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλῆ, καί, ὡς ἐκ τούτου, ἡ ἱστορικὴ του ἀξία εἶναι σπουδαιότατη. Τῆς Ἀληπασιάδος τοῦ Χατζῆ Σεχρέτη διαφέρει οὐσιωδῶς, καὶ διότι ἐκεῖνη εἶναι γεγραμμένη εἰς δεκαπεντασυλλάβους, ἐνῶ τοῦτο εἰς ἰαμβικούς δωδεκασυλλάβους, καὶ διότι, πρὸ παντός, ἀναφέρεται εἰς τὰ γεγονότα τῆς πολιορκίας καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλῆ, τὰ ὅποια ἡ Ἀληπασιάς δὲν περιλαμβάνει, διότι ὁ

κἀγὼ νὰ ἱστορήσω τὴν γενεαλογία, ἀνδρείααν καὶ καταδρομὴν τοῦ Βεζύρη Ἀλῆ πασιᾶ τεπελενλῆ καὶ τῶν Ἰωαννίνων πυρκαϊάν τε καὶ λειμουριάν ποιητικῶς καὶ ὄχι λογογραφικῶς διὰ περισσοτέραν ἡδονὴν τε καὶ λύπην τῶν τε ἀναγινωσκόντων καὶ ἀκροαζομένων· ἡδονὴν μὲν διὰ τὴν εὐφράδειαν τῶν στίχων, λύπην δὲ διὰ τὴν τῶν Ἰωαννίνων δυστυχίαν.

Ἐρρωσο.

(Ἐλλείπουν ἐξ ἀρχῆς 28 σελίδες).

Βελῆ πασιᾶς τοῦ δείχνει τὸ γράμμα τοῦ πατρὸς σ. 29
 ἀλῆ πασιᾶς μᾶς εἶναι τῶν δύο μας ἐχθρός.
 καὶ γράφει τοῦ πατρὸς του, δὲν ξεύρω τί νὰ πῶ,
 γιατί νὰ μοῦ σκοτώσης ἐκεῖνον π' ἀγαπῶ;
 5 ἐγὼ δὲν σοῦ τὸν στέλνω, τὸ τέλος νὰ γενῆ,
 καὶ κάμε ὅ,τι θέλεις καὶ ὅ,τι σοῦ φανῆ.
 Ἀλῆ πασιᾶς θυμώθη καὶ στέλλει παρ' εὐθύς
 τέσσαρα παλλικάρια μὲ τ' ἄρματα εὐθύς
 στὴν Λάρσσα νὰ πηγαίνουν νὰ εὔρουν τὸν καιρόν.
 10 τὸν Πάσιον νὰ σκοτώσουν, ὡς μέγαν του ἐχθρόν.
 πῆγαν τὰ παλλικάρια ρίπτουν καὶ τὸν βαροῦν
 καὶ δὲν τὸν πετυχαίνουν, θαυμάζουν κι' ἀποροῦν :

Σεχρέτης εἶχεν ἀποθάνει τὸ 1819. Ὡς πρὸς τὸ μέτρον διαφέρει ἐπίσης τῶν ἄλλων (Κρουστάλλη, Σπυριδάκη, Σάρρου), ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον ὁμοῦ συμφωνοῦν, διότι καὶ ταῦτα εἰς τὴν πολιορκίαν καὶ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλῆ ἀναφέρονται, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν, ὅτι ταῦτα εἶναι σύντομα ἀποτελούμενα μόνον ἐξ 600 στίχων, ἐνῶ τὸ ἡμέτερον ἀποτελεῖται, ὡς ἐλέχθη, ἐκ 2320

Τὸ χειρόγραφον τοῦτο εἶναι πολυτιμώτατον μνημεῖον, διότι οὐ μόνον τὰ κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἀλῆ πλήρως διαφωτίζει, ἀλλὰ καὶ τὴν κοινωνικὴν κατάστασιν τῶν Ἰωαννίνων κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην διαλευκαίνει καὶ τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα ἐναργῶς μᾶς καθιστᾷ γνωστά. Μικρὸν ἀπόσπασμα τοῦ ποιήματος τούτου σχετιζόμενον μὲ τοὺς θησαυροὺς τοῦ Ἀλῆ Πασῶ εἶχε δημοσιεύσει ὁ κ. Φ. Σαγκούνης ἐν τῇ ἐν Ἰωαννίνοις ἐκδιδομένῃ ἐφημερίδι «Ἡπειρος» (14 Μαΐου 1931). Ὁ κ. Σάρρος ἔχει ἐτοιμὴν κριτικὴν ἔκδοσιν τῶν ἀνωτέρω ποιημάτων, θὰ ἦτο δὲ ἡ ἔκδοσις αὕτη σπουδαία συμβολὴ εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἱστορίας τοῦ τόσον ἀδικηθέντος καὶ παρεξηγηθέντος Ἀλῆ πασιᾶ καὶ διαφωτιστικὴ τῆς ἀληπασσαδικῆς ἐποχῆς, ἡ ὁποία τόσον ἐδόξασε τὰ Ἰωάννινα. Σπουδαία ἐπίσης ὑπηρεσία θὰ παρῆχτο εἰς τὴν Ἡπειρωτικὴν Ἱστορίαν ἂν ἐξεδίδοτο ὁλόκληρον τὸ χειρόγραφον τοῦ Χατζῆ Σεχρέτη, τὸ εὑρισκόμενον ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ τῶν Ἀθηνῶν, οὗτινος ὁ Σάθας μόνον ἀποσπάσματα ἐδημοσίευσε εἰς τὴν Ἀληπασιάδα του.

- κι' οἱ δύο τότε φεύγουν στὰ Γιάννινα ὁρμουῦν.
 τοὺς ἄλλους δύο πιάνουν κι' ἀμέσως τοὺς κρεμοῦν.
- 15 Πασιόμπεης σὰν εἶδε τοῦ κόσμου τὴν βοήν
 στὴν Ἐγρυπον πηγαίνει νὰ γλύση τὴν ζωὴν
 κι' ἐκεῖ πάλιν τὸ ἴδιον, Ἀλῆς τὸν κυνηγεῖ
 θέλει νὰ τὸν σκοτώσῃ, νὰ μὴν φανῆ στὴ γῆ.
 σηκώνεται καὶ φεύγει, γιὰ νὰ μὴ σκοτωθῆ
- 20 στὸν Δράμαλ' ὑποκάτω πῆγε νὰ φυλαχθῆ.
 Ἀλῆ πασιᾶς τ' ἀκούει, εἶπε δουλιὰ κακὴ
 στέλλει νὰ τὸν σκοτώσῃ καὶ εἰς τὴν Δράμα ἔκεῖ.
 ἄλῆ πασιᾶς σὰν εἶδε τὸ πῶς δὲν ἤμπορεῖ,
 διὰ νὰ τὸν σκοτώσῃ θαυμάζει κι' ἀπορεῖ
- 25 λοιπὸν ἀποφασίζει ἐτούτῃ τὴν φορὰν σ. 30
 Βελῆ πασιᾶν νυμφεύει τοῦ κάμνει τὴν χαρὰν
 καλῶντας τὸν καθέναν νὰ λθῆ εἰς τὴν χαρὰ,
 τοῦ ἤφερναν πεσχέσια καὶ ἄτια φοβερὰ
 καὶ ἔκαμε τὸν κόσμον, νὰ μὴ δώσουν λιαλιά,
 30 τὸ βιό τους νὰ πηγαίνουν μὲ ντέφια μὲ βιολιά.
 πάλιν δὲν ἤσυχάζει, θέλει γιὰ νὰ χαθῆ
 Πασόμπεης νὰ λείψῃ καὶ νὰ θανατωθῆ.
 στέλλει δυὸ παλικάρια ἀπ' τὴν Ἀρβανιτιάν,
 στέκονται εἰς τὴν Δράμαν καὶ ἔβαλαν φωτιάν,
 35 κι' ἔκαυσαν τὰ σαράγια αὐτοῦ τοῦ Δραμαλῆ.
 ἄλῆ πασιᾶς μανθάνει τὸ χάρηκε πολὺ.
 Πασόμπεης σὰν εἶδεν ἐτοῦτο τὸ κακὸν
 τεχνεύεται καὶ κάμνει ἄλλο διαβολικόν.
 στέλλει δυὸ Χειμαριώτας εἰς τὴν Ἀρβανιτιάν
 40 νὰ πὰν στὸ Τεπελένι νὰ βάλλουν τὴν φωτιάν.
 πῆγαν οἱ Χειμαριῶται καὶ ἔκαυσαν εὐθὺς
 τὰ φοβερὰ σαράγια καὶ φεύγει ὁ καθεὶς.
 Ἀλῆ πασιᾶς μανθάνει τὸ πῶς ἡ ἀστραπὴ (α')
- 45 κ' εὐθὺς ἀποφασίζει στὴν Πρέβεζαν κινεῖ
 καὶ μὲ τὸν Γενεράλην Ἐγγλέζον συμφωνεῖ

(α') Ἐτεξί τὸ εἶχαν παραστήση τοῦ Ἀλῆ πασιᾶ πῶς ἀπὸ τὴν ἀστραπὴ νὰ τα ἔκαυσε τὰ σαράγια εἰς τὸ Τεπελένι.

τῆ Πάργα νὰ τοῦ δώσουν μὲ γρόσια ἀρκετὰ
μ' ἐννέα χιλιάδες πουγγεῖα ὄλ' αὐτά.

σ. 31

Τὴν Πάργα σὰν τὴν πῆρε φεύγουν οἱ Παργινοὶ
50 πῆραν τὸ βιό τους ὅλο τὴν ἄφηκαν γυμνή.

τὴν Πάργα σὰν ἐπῆρε προστάζ' εἰς μιὰ φορὰ
τῶν ἐγγονιῶν νὰ γένη τῶν δύο ἡ χαρά.

Βελῆ πασιᾶν προστάζει στὰ Γιάννινα νὰ λθῆ
νυμφεύει τοὺς υἱοὺς του, βεκύλης νὰ σταθῆ.

στὰ Γιάννινα ἐμβαίνει κι' ἀρχίζουν τὴν χαρὰν

55 Μεχμέτη καὶ Σελήμη τῶν δύο μίαν φορὰν
καὶ στὴν χαρὰν ἐτούτην τῶν δύο τῶν γαμβρῶν
οἱ λαρσιναὶ εὐρίσκουν, ἀρμόδιον καιρόν.

ἔγραφαν ἀριζοχάλι 'πογράφθηκε καθεὶς,

πηγαίνουν στὸν σουλτάνον στὴν Πόλιν παρευθὺς,

60 παραπονοῦνται κλαίουν ἀπ' τὸν Βελῆ πασιᾶν
τὸ πῶς τοὺς ἔχει κάμει μεγάλην χαλασιάν.

ὁ βασιλιάς θυμώθη τοιούτως ὁμιλεῖ

Βελῆ πασια νὰ πέρουν θέλω τὴν κεφαλή.

Τοῦ πίπτει τὸ ῥιζάλι καὶ τὸν παρακαλεῖ

65 τοῦτο νὰ μὴν τὸ κάμη γιατί δὲν ὠφελεῖ.

πάρ' τού τὸ μανασούπι, νὰ καταφρονεθῆ

τότες πλέον μανθάνει ὠμορφα νὰ φερθῆ.

'Αλῆ πασιᾶς προστάζει ὅλους γιὰ νὰ ἐβγοῦν

στὴν Πρέβεζα τοὺς στέλλει, τελείως μὴν ἀργοῦν,

70 τί τοῦλθ' ἀπὸ τὴν Πόλιν μιὰ εἶδησις κακή.

Βελῆ πασιᾶν σηκώνουν ἀπὸ τὴν Λάρσσα ἐκεῖ

στὸν Νέμπακτον τὸν στέλλει βαλῆς γιὰ νὰ σταθῆ,

ζουλοῦμι νὰ μὴ κάμη εὔμορφα νὰ φερθῆ.

σηκώνει τὰ κονάκια μὲ μίαν προσταγή,

75 τοιμάσθη καὶ ὁ ἴδιος στὴν Πρέβεζαν νὰ βγῆ.

καὶ λέγει τῶν παιδιῶν του διὰ νὰ τοιμασθοῦν

στὴν Πρέβεζαν νὰ ἔλθουν γιὰ νὰ κουβεντιαστοῦν.

'Αλῆ πασιᾶς πηγαίνει στὴν Πρέβεζα ἐκεῖ

καὶ τοῦλθ' ἀπὸ τὴν πόλι ἄλλ εἶδησις κακή.

80 Πασιόμπεης πῶς πῆγε, στὴν Πόλιν κατοικεῖ,

τοῦ Δράμαλη τοῦ γράφει γιὰ νὰ πηγαίνη ἐκεῖ.

Βεζύρης τὸ μανθάνει λυπήθηκε πολὺ.

κράζαντας τὰ παιδιὰ του ἔτzi τοὺς ὁμιλεῖ.

σ. 32

- «Ἐμάθεταν, παιδιά μου, τί μᾶς ἀκολουθεῖ;
 85 Πασόμπηης ἐπῆγε στήν Πόλιν νά κλαυθῆ.
 Διὼ Ἄρβανῖτες κράζει τζ' ἀρμάτωσε καλά,
 τοὺς ἔταξε φλονράκι βενέτικα πολλὰ
 στήν Πόλιν νά πηγαίνων, Πασιόμπηην νά βροῦν,
 διὰ νά τὸν σκοτώσουν αὐτοῖ, ἂν ἤμποροῦν,
 90 καὶ ὅποιος τὸν σκοτώσῃ νά ἔλθῃ παρευθύς.
 νά σηκωθῶ νά κάτῃ σιὸν τόπον μου εὐθύς.
 λοιπὸν ἀποφασίζον τοιμάζονται κινουῦν,
 ἐμβαίνοντες στήν Πόλιν ἀρχίζουν συῖριανοῦν.
 κρυφίως ἐξετάζουν ὅσον κι' ἂν ἤμποροῦν,
 95 Πασιόμπηης γιαννιώτης ποῦ κάθεται νά βροῦν.
 ρωτοῦν γιὰ τὸ κονάκι τὸ ἔμαθαν καλά,
 διαβαίνοντας ἀπέκει τὸν εἶδαν ὑψηλά,
 κι' ἐβγάζουν τὰς πιστιόλας τζ' ἀδιαίζουν παρευθύς
 διὰ νά τὸν σκοτώσουν, καὶ φεύγει ὁ καθεὶς.
 100 Πασιόμπηης σὰν εἶδεν ἐτούτων τὴν ὀργήν,
 ἔγυρεν ἀπὸ μέσα καὶ πίπτει εἰς τὴν γῆν.
 πίπτοντας αἱ πιστιόλαι τοῦ πῆραν τὸν τζιαλμάν,
 τὸ δεξιὸν μανίκη ἀπὸ τὸν ντουλαμᾶν.
 Πασιόμπηης σηκώθη πῆγε σιὸν Δραμαλῆν
 105 κι' ἐπῆγαν καὶ οἱ δύο στήν Ὑψηλὴν Αὐλήν.
 σιὸν βασιλιὰν ἐμβαίνουν κι' οἱ δύο ἐν ταῦτῳ,
 Ἄμάν, ἄμάν—φωναίζουν—αὐθέντα μ' τ' εἶναι αὐτό;
 νά ζήσῃ ἡ Ὑψηλότης σ' ἐπάνω εἰς τὴν γῆν.
 κι' Ἄλῆ πασιᾶς νά στέλλῃ στήν Πόλιν προσταγὴν,
 110 δὲν τὸν χωρεῖ ποὺ κάμει ἐκεῖ τὴν ἀδικιάν,
 ποὺ χάλασε τὸν κόσμον Ρωμαίους καὶ Τουρκιάν,
 μοῦν' ἔστειλε σιὴν Πόλιν ἀνθρώπους φανερά
 Δράμαλῆν νά σκοτώσουν κ' ἐμέν' τὸν φουκαρᾶν;
 ἄλλο σιὸν νοῦν δὲν βάνει μόνον τὴν ἀδικιάν
 115 ραγιαῖδες ξεγυμνώνει μαζί μὲ τὴν Τουρκιάν
 γιὰ νά συνάξῃ γρόσια νά κάμῃ θησαυρὸν
 καὶ μόνον τί προσμένει νά εὔρη τὸν καιρόν;
 νά μάσῃ Ἄρβανίτας νάλθῃ μὲ διαβουλιάν,
 διὰ νά πολεμήσῃ μ' ἐσέν' τὸν βασιλιάν,
 120 κι' ἐσένα τοῦ σουλτάνου χειρότερον κακόν,
 τὸν θρόνον νά σοῦ πάρῃ κι' αὐτὸ διαβολικόν;

σ. 33

σ. 34

- Ἰδὲ καὶ τὰ μολύβια μοῦ πῆσαν τὸν τζαλμάν,
μαζὺ μὲ τὸ μανίκι ἀπὸ τὸν ντουλαμᾶν.
σήμερον ἔχει κάμει σ' ἐμὲ τὴν διαβουλιᾶν
- 125 κι' αἴθριον θὰ τὴν κάμη σὲ ἐσέν' τὸν βασιλιᾶν.
Ἐθύμως ὁ σουλτάνος, ταράχτηκε πολὺ,
καὶ λέγει «πῶς νὰ κάμω μὲ τὸν Βεζύρη Ἀλῆ;»
κι' ἐπρόσταξε μεντζίλια νὰ τρέξουν φοβερά,
ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὰ μέρη μ' ἄλογα τρομερά,
- 130 νὰ τρέξουν νὰ προφθάσουν τῖς' ἀνθρώπους τοῦ Ἀλῆ,
πῶρριψαν νὰ σκοτώσουν Πάσιον καὶ Δραμαλῆ.
ἔτρεξαν τὰ μεντζίλια ἀπ' ὅλα τὰ στενὰ
ἔπιασαν καὶ τοὺς δύο μὲ ὅλα τὰ δεινὰ.
στὸν βασιλιᾶν τοὺς πῆσαν, τοὺς βγάζουν ἐμπροστά,
- 135 τοὺς εἶπε μὴν φοβῆστε, μούν' πέτε τα σωσιὰ.
ἄμᾶν ἄμᾶν φωνάζουν κλαῖν' καὶ παρακαλοῦν
ζωὴν νὰ τοὺς χαρίσῃ καὶ ἔτσι τοῦ ἰμιλοῦν
«Ἀλῆ πασιᾶς μᾶς εἶπε, μᾶς ἔταξε πολλὰ,
μᾶς εἶπε νὰ μᾶς δώσῃ διάφορα καλά,
- 140 μᾶς ἔστειλε στὴν Πόλιν, θέλοντας νὰ χαθῆ
Πασιόμπεης γιαννιώτης ἔπὸ μᾶς νὰ σκοτωθῆ».
Ἀκούωντας προστάζει, τοὺς ἔκοψαν εὐθύς,
καὶ τί κλαυθμούς, τί θρήνους ποῦ ἔκαμε καθεὶς.
Ἐφυγαν τοῦ βεζύρη ὅλοι οἱ ἐδικοὶ
- 145 ὅσ' ἦτον εἰς τὴν πόλιν μὲ μιὰ ὄρμη κακῆ.
Ἀλῆ πασιᾶς μανθάνει κάνη πλατιᾶν καρδιά,
διὰ νὰ μὴ τὸ μάθῃ αὐτ' ἢ Ἀρβανιτιά.
φωνάζ' Δερβίς' Χασάιην καὶ Μπέρπεη ἐν ταυτῶ
τὸν Ἄγον βουσιάρην καὶ τὸ ἰιτζιάλ αὐτό,
- 150 τοὺς λέγει τὸ γαζέπι αὐτὸ τὸ φοβερό.
καὶ «πῶς νὰ κάμω, λέγει, δὲν ξεύρω κι' ἀπορῶ».
Κι' ἐνῶ αὐτὰ ἰμιλοῦσε προφθάνει παρευθύς,
βασιλικὸν φιορμάνι γράφει νὰ τραβηχθῆς
ν' ἀφήσῃς τὸ Μπεράτι τὴν Ὀχρην παρευθύς,
- 155 μαζὶ μὲ τὰ ντερβένια καὶ νὰ ταπεινωθῆς.
Βεζύρης σὰν διαβάσει αὐτὰ τὰ φοβερά!
τὰ λόγια τοῦ σουλτάνου κι' ἀρχίζει μιὰ φορά!
παραπονεῖται κλαίει σὰν τὸ μικρὸ παιδί,
δὲν ἤθελε κανένα μπροστά του νὰ ἰδῆ.

- 160 κι' ἀπέρασεν ὀλίγον καὶ εἶχ' ἡμερωθῆ,
 τὰ ἄρματά του βάνει καὶ ζώνει τὰ σπιθί.
 καὶ λέγ' εἰς τὸ ριτζάλι «ἐγὼ θὰ σηκωθῶ,
 σιὰ Γιάννινα νὰ πάνω νὰ δῶ πῶς νὰ φερθῶ,
 ἢ πόλεμον θὰ κάμω, τὸ λέγω φανερά,
 165 ἢ νὰ μὲ συγχωρέση κι' ἀκόμη μιὰ φορά».
 Εὐθὺς λοιπὸν τοῦ γράφει καὶ τὸν παρακαλεῖ
 «ν' ἀφήσης τὰ ντερβένια σ' ἐμένα τὸν 'Αλῆ».
 καὶ τόρχεται φερμάνι ἄλλο διαβολικὸν
 τὰ Γιάννινα ν' ἀφήση, χειρότερον κακόν,
 170 ὁ βασιλιάς τοῦ γράφει «'Αλῆ νὰ σηκωθῆς,
 τὰ Γιάννινα ν' ἀφήσης καὶ νὰ ταπεινωθῆς.
 ἄλημαλάχ κιαφύρη, ἀλλέως μὴ φερθῆς,
 στὸ Τεπελέν σεργουῖνι νὰ πᾶς καὶ νὰ σταθῆς».
 Καὶ πάλιν ξαναγράφει καὶ τὸν παρακαλεῖ
 175 Νὰ δείξης μερχαμέτι σὲ μένα τὸν 'Αλῆ
 νὰ δείξης μερχαμέτι σ' ἐμέν τὸν φουκαρᾶ,
 καὶ νὰ μὲ συγχωρήσης ἀκόμη μιὰ φορά».
 γράφει κι' εἰς τὸ ριτζιάλι νὰ τοῦ παρασταθῆ,
 γρόσια πολλὰ τοὺς τάζει ἔαν συγχωρηθῆ.
 180 Ὁ βασιλιάς σὺν εἶδε τὰ γράμματα αὐτά,
 ἐφώναξε καὶ λέγει, Αὐτὸν τὸν κερατᾶ,
 ἐγὼ δὲν τὸν ἀφήνω βεζύρης νὰ σταθῆ,
 γιατί δὲν ὑπακούει, πρέπει γιὰ νὰ χαθῆ».
 τοῦ γράφει τοῦ ριτζιάλι εἰς ἄλλωὺς νὰ μὴ φερθῆς,
 185 νὰ κάμης τὸ ἰτάτη, τί θὰ πολεμηθῆς,
 νὰ σηκωθῆς νὰ φύγης, σεργουῖνι νὰ γενῆς
 καὶ κάμε τὸ ἰτάτι καλὸς γιὰ νὰ φανῆς.
 Ὁ βασιλιάς προσεῖζει νὰ σηκωθῆς, 'Αλῆ,
 τὰ Γιάννινα ν' ἀφήσης, θὰ στείλ' ἄλλον βαλῆ.
 190 Πασιόμπεην θὰ στέλλη καὶ σὺ νὰ σηκωθῆς,
 ὁ βασιλιάς προστάζει καὶ νὰ ταπεινωθῆς.
 στέλλει καὶ εἰς τὴν Λάρσσαν αὐτὸν τὸν Δραμαλῆν
 κι' ἐκίνησεν ἀμέσως τὸν ἔκαμε βαλῆν.
 κι' οἱ δύο οἱ ἐχθροὶ σου ἔλαβαν τὴν τιμὴ
 195 στρατεύματα νὰ μάσουν καθεὶς νὰ πολεμῆ,
 μ' ἐσέν' ἂν δὲν θελήσης διὰ νὰ σηκωθῆς
 τὰ Γιάννινα ν' ἀφήσης καὶ νὰ ταπεινωθῆς.

σ. 36

σ. 37

- 'Αλῆ πασιᾶ, σοῦ λέμε καὶ 'μεῖς νὰ σηκωθῆς
καὶ πάλιν προσπαθοῦμε γιὰ νὰ συγχωρεθῆς».
- 200 'Αλῆ πασιᾶς σὰν εἶδε τὰ ἔσχατα δεινὰ
κτυπᾷ τὰ γόνατά του, δὲν στέκει πουθενά.
δὲν τὸν χωρεῖ ὁ τόπος, τοῦ φαίνεται ὁ καιρός,
τί χάλασεν ὁ κόσμος, γιὰτ' ἔρχετ' ὁ ἐχθρός.
Εὐθὺς λοιπὸν προστάζει καθεὶς νὰ σηκωθῆ,
205 στὸν τόπον του νὰ πάη ὀλίγον νὰ σταθῆ,
νὰ πάρουν τὰ παιδιὰ τους στὰ Γιάννινα νὰ λθοῦν
κι' αὐτὰς τὰς φημιλίας των μαζί του νὰ χαθοῦν.
κι' αὐτὸς κινεῖ ἀμέσως στὰ Γιάννινα νὰ λθῆ
κι' ἀκόμη εἶχ' ἐλπίδα γιὰ νὰ συγχωρηθῆ,
210 καὶ πάλιν ξαναγράφει νὰ τοῦ παρασταθῆ
τῆς Πόλης τὸ ριτζιάλι γιὰ νὰ συγχωρεθῆ.
ὄλοι παρακαλοῦσι τὸν βασιλιὰν αὐτὸν
γιὰ νὰ τὸν συγχωρήσῃ, ἂν εἶναι δυνατόν.
βάνει καὶ τὸν Ἐγγλέζον νὰ τοῦ παρασταθῆ
215 νὰ τὸν παρακαλέσῃ γιὰ νὰ συγχωρηθῆ.
Σουλτάνος δὲν ἀκούει, τοιούτως ὀμιλεῖ
τ' 'Αλῆ πασιᾶ νὰ πάρουν ζητεῖ τὴν κεφαλὴ.
'Αλῆ πασιᾶς τ' ἀκούει, λυπήθηκε πολὺ
καὶ κράζει τὸ ριτζιάλι, ἔτσι τοὺς ὀμιλεῖ.
- 220 «Αὐτὸ δὲν ὑποφέρω, αὐτὸ δὲν τὸ φτουρῶ,
τὰ Γιάννινα ν' ἀφήσω ποτὲ δὲν ἤμπορῶ.
τὰ Γιάννινα ν' ἀφήσω δὲν τὸ καλ' ὁ καιρὸς
κι' ἐδῶ βαλῆς νὰ ἔλθῃ δικός μου ὁ ἐχθρός.
τὸ στράτευμα θὰ πάρω καὶ τὴν ἄρβανιτιὰν
225 στὴν Λάρσσαν νὰ πηγαίνω νὰ δώσω τὴν φωτιάν,
νὰ καύσω πολιτείας νὰ καύσω καὶ χωριὰ
κι' ὀποῦ δὲν προσκυνήσουν νὰ κάμω λιμουριά
κι' ὀποῦ μὲ προσκυνήσουν καὶ μὲ καλοδεχτοῦν
νὰ πῶ τῶν Ἄρβανίτων, γιὰ νὰ μὴ πειραχθοῦν».
- 230 Τοῦ λέγει τοῦ ριτζιάλι «δὲν εἶν' αὐτὸ καλὸν
παρόμοια νὰ κάμῃς, εἶν' κάμωμα τερλόν».
'Ο κὺρ Ἄλέξης Νοῦτζος ἀρχίζει τοῦ μιλεῖ
ποῖον θὰ πολεμήσῃ αὐτὸν τὸν ντουβλετλῆ;
νὰ στείλουμεν ἀνθρώπους στὴν Πόλιν νὰ βρεθοῦν,
235 τὴν ψάθᾶν γιὰ νὰ καύσουν, νὰ παραπονεθοῦν